

ECONOMIC LAW AND ECONOMIC PROCEDURE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-10>

THE IMPACT OF THE NEW ACTUARIAL FUNCTION ON THE LEGAL REGIME OF PROPERTY OF INSURANCE COMPANIES

ВПЛИВ НОВОЇ – АКТУАРНОЇ ФУНКЦІЇ НА ПРАВОВИЙ РЕЖИМ МАЙНА СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Kulakova V. D.

*Postgraduate Student
Research Institute of Private Law
and Entrepreneurship named
Academician F. G. Burchak
of the National Academy
of Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Кулакова В. Д.

*аспірантка
Науково-дослідний інститут
приватного права і підприємництва
імені академіка Ф. Г. Бурчака
Національна академія правових наук
України
м. Київ, Україна*

Під час дії воєнного стану страхові компанії стикаються з можливим негативним впливом ризиків, що можуть загрожувати їхній фінансовій стійкості та викликати негативні наслідки для клієнтів страхових послуг. На сьогодні розвиток ринку ускладнюється кількома чинниками, такими як фінансові труднощі та проблеми з ліквідністю у деяких страхових компаніях, відсутність чіткої бізнес-моделі, низький рівень управління ризиками та корпоративного управління. Новий підхід законодавця у страховому праві передбачає удосконалення вимог до отримання ліцензій, оцінки фінансової стійкості та ліквідності, корпоративного управління та систем управління ризиками, застосування ризик-орієнтованого підходу до пруденційного нагляду, контролю за ринковою поведінкою, а також визначення процедур для реорганізації, відновлення діяльності та виведення неплатоспроможних компаній з ринку.

Механізм страхування визначається як ключовий метод управління ризиками з раціональним та вичерпним підходом. Цей інструмент дає можливість клієнтам самостійно визначати, які ризики вони готові

прийняти, а з якими вони прагнуть захистити себе. Ефективний страховий сектор забезпечує значні переваги для домогосподарств, підприємств, комерційних діячів, держави та фінансового сектору, на що безпосередньо впливає правовий режим майна страхових компаній.

Правовий режим майна страхової компанії – встановлена законодавством і власником майна або уповноваженим ним органом (як в індивідуальному правовому акті, так і в договорі) структура майна, право власності на нього, а саме сукупність правовідносини щодо порядку придбання, володіння, використання, вибуття такого майна і звернення стягнення на майно, а також щодо розпорядження майном з боку уповноважених органів та кредиторів. А елементами, що входять до змісту правового режиму майна є види майна, його структура, правовий титул майна, правовідносини щодо здійснення права власності, а також щодо розпорядження майном з боку третіх осіб (органів та кредиторів).

Основним джерелом доходів страховика є страхові премії. Розмір і порядок визначення страхової суми, а також рівень страхових тарифів – це найважливіші елементи договору страхування, адже вони є фінансовою основою взаємовідносин між страховиком і страхувальником, оскільки безпосередньо впливають на ціну страхової послуги. Отримані страхові премії вважають «заробленими» після закінчення договору страхування, якщо за період дії цього договору не відбулися страхові випадки. За економічним змістом зароблені страхові премії є результатом реалізації страхової послуги, аналогічно поняттю «виручка від реалізації продукції». Незароблені страхові премії є складовою технічних резервів страховика, а також страховими преміями, що страховик отримав і зберігає до закінчення строку дії договору страхування, але які не є його власністю [1, с. 279].

За класифікацією Базилевича В.Д., страхові резерви поділяються на технічні резерви і резерви із страхування життя (математичні резерви). Відповідно, технічні резерви поділяються на резерви збитків та резерви премій. Резерви збитків включають резерв заявлених, але не врегульованих збитків, та резерв збитків, що відбулися, але не заявлені. Резерви премій складаються з резерву незароблених премій, резерву коливань збитковості та резерву катастроф. Науковець розраховує технічні резерви, виходячи із базової страхової премії, адже вона є основним джерелом формування технічних резервів. Так, резерв незароблених премій – це частина базової страхової премії, яка надійшла за договорами, що укладені та діють як у звітному

періоді, так і в період дії договору страхування, який виходить за межі звітного періоду [2, с. 431].

Сучасні тенденції по введенню міжнародних нормативних вимог свідчать про підвищення важливості актуарної діяльності, а саме: нові міжнародні правила обліку (міжнародні стандарти бухгалтерського обліку і фінансової звітності) базуються на актуарній техніці і сприяють гармонізації міжнародного обліку, тобто актуарній оцінці резерву збитків; модель Solvency II повністю базується на актуарній техніці і здійснює вплив на ризик-менеджмент в середині компанії, взаємодія між компаніями і регулюючими органами, а також процес регулювання зі сторони влади [3].

Таким чином, в сучасних умовах актуарії є складовою частиною системи пруденційного нагляду, що прямо впливає на формування резервів страхової компанії та ефективність її господарської діяльності.

Актуарна функція у сфері страхування визначається як важливий елемент, спрямований на забезпечення фінансової стабільності страхових компаній. Специфічні завдання та методи актуаріального аналізу грають ключову роль у прийнятті вирішень, оцінці ризиків та розрахунку премій. Виконання страховиком актуарної функції стає визначальним етапом для успішного функціонування на ринку страхування.

Відповідно до ч. 2 ст. 31 Закону України «Про страхування» (в редакції від 01.01.2024) (надалі – Закон) виконання актуарної функції передбачає: координацію процесу розрахунку технічних резервів; забезпечення адекватності та прийнятності методологій і моделей, а також припущень у розрахунку технічних резервів; підтвердження розмірів сформованих технічних резервів; оцінку достатності і якості даних, що використовуються для розрахунку технічних резервів; порівняння найкращих оціночних значень з практичними результатами діяльності; інформування органів управління страховика та Регулятора про надійність та достатність розрахунків технічних резервів; оцінку та висловлення думки щодо процесу андеррайтингу; перевірку адекватності та прийнятності механізмів і умов перестраховування; участь у впровадженні ефективної системи управління ризиками, зокрема в частині розрахунку капіталу платоспроможності та мінімального капіталу; іншу діяльність, визначену нормативно-правовими актами Регулятора. Згідно з ч. 4-6 ст. 31 Закону відповідальний актуарій підпорядковується раді страховика та звітує перед нею. У разі якщо страховик не забезпечив призначення

відповідального актуарія, Регулятор з метою забезпечення виконання таким страховиком актуарної функції може самостійно призначити відповідального актуарія для такого страховика до призначення страховиком відповідального актуарія, але не більше ніж на шість місяців. Оплату послуг призначеного Регулятором відповідального актуарія здійснює страховик. Відповідальний актуарій складає актуарний звіт, до якого включаються, зокрема, відомості про технічні резерви для оцінки платоспроможності та технічні резерви для цілей фінансової звітності, та подає його до Регулятора. Порядок подання, форма, строки та вимоги до актуарного звіту визначаються нормативно-правовими актами Регулятора. Новелами законодавства про страхування встановлено, що відповідальний актуарій перебуває під управлінням чи контролем ради страховика, що свідчить про його роль у внутрішніх структурах компанії та залежність від стратегічних рішень ради. Встановлено, якщо страховик не призначив відповідального актуарія, Регулятор може втрутитися та самостійно здійснити таке призначення – це вказує на важливість наявності компетентного актуарія для забезпечення виконання актуарної функції. Нормами ст. 31 встановлено, що відповідальний актуарій складає актуарний звіт, який містить важливі дані про технічні резерви для оцінки платоспроможності та фінансової звітності є ключовим елементом для розуміння фінансового стану страхової компанії та визначення її здатності виконати свої зобов'язання перед клієнтами [4].

Так, однією з головних завдань актуарів є розрахунок адекватних премій за страхові поліси. Аналіз ризиків дозволяє визначити ймовірність страхових випадків та величину можливих збитків. З використанням математичних моделей та статистичних методів, актуарії обчислюють оптимальні премії, що дозволяє страховикам ефективно управляти фінансовими ризиками та забезпечити достатню фінансову підтримку. Іншим аспектом актуарної функції є оцінка резервів на майбутні виплати. Актуарії враховують різноманітні фактори, такі як тривалість життя, інфляція та зміни в медичних та соціальних стандартах, для точного визначення потенційних зобов'язань страховика. Також, актуарії використовують свої навички для проведення стратегічного аналізу та прийняття важливих управлінських рішень. Вони розробляють моделі для оцінки впливу різних сценаріїв та вирішення фінансових завдань компанії.

Отже, однією з важливих новел страхового законодавства є запровадження актуарної функції у сфері страхування, що відіграє важливу роль у фінансовому забезпеченні та управлінні ризиками.

При прийнятті нової редакції Закону України «Про страхування» та запровадження актуарної функції та пруденційного нагляду, покращилось ефективне регулювання та контроль на страховому ринку, що наразі забезпечують впевненість і довіру до страховиків.

Література:

1. Журавка О. С., Бухтіарова А. Г., Пахненко О. М. Страхування : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет, 2020. 350 с.
2. Базилевич В. Д. Страхування: підручник. Київ, 2008. 1019 с.
3. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2020/57.pdf (дата звернення: 24.01.2024).
4. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20/ed20240101#Text> (дата звернення 24.01.2024).